

Μια τετραμηνιαία έκδοση του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Κοινωνική Εργασία στην Εκπαίδευση, Ένταξη Ετεροτήτων», του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης σε συνεργασία με Συμβούλους Εκπαίδευσης Κοινωνικών Λειτουργιών.

Σκοπός του newsletter είναι η διάχυση πληροφοριών, στο σύνολο των Κοινωνικών Λειτουργιών που εργάζονται στην εκπαίδευση, για επίκαιρα ζητήματα, βιβλιογραφία, εγχειρίδια και χρήσιμο εκπαιδευτικό υλικό. Απώτερος στόχος είναι η δικτύωση, η συνεργασία, ο καλύτερος συντονισμός για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση παρεμβάσεων καθώς και η ανάδειξη καλών πρακτικών. Διαρθρώνεται σε ενότητες και περιλαμβάνει χρήσιμους συνδέσμους, ελληνικούς και διεθνείς. Με χρησιμότητα στην άσκηση της κοινωνικής εργασίας στην εκπαίδευση.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΕΥΘΥΝΗ

Ε. Κατσαμά,
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Κοινωνικής Εργασίας στην Εκπαίδευση, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας ΔΠΘ

ΜΕΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Β. Καραγκούνης,
Καθηγητής Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας ΔΠΘ, Δ/ντής του ΠΜΣ Κοινωνική Εργασία στην Εκπαίδευση, Ένταξη Ετεροτήτων

Σ. Χατζηφωτίου,
Κοσμητόρισσα Σχολής Κοινωνικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών, Καθηγήτρια, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας ΔΠΘ

Σ. Φράγκος,
Επίκουρος Καθηγητής Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας ΔΠΘ

ΟΜΑΔΑ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Οι Σύμβουλοι Εκπαίδευσης των ΠΕ30 Κοινωνικών Λειτουργιών

Π. Θεολογίδου,
MSc, Κοινωνική Εργασία στην Εκπαίδευση, Ένταξη Ετεροτήτων ΔΠΘ, ΜΑ, Θεατρικών Σπουδών, Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Μ. Καραμανάκη,
MSc Κοινωνική Πολιτική/Διαχείριση Κοινωνικών Προγραμμάτων, Δ.Π.Θ

Σ. Κολοβού,
MSc Δίγλωση Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση, MSc Επιστήμες της Αγωγής: Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών σε καινοτόμες Προσεγγίσεις στη Διδασκαλία και τη Μάθηση, ΠΔΜ

Α. Κωλέττα,
MSc Κοινοτική Κοινωνική Εργασία, ΠΑΔΑ

Γ. Μπουλμέτη,
MSc Επιστήμες της Εκπαίδευσης, Ειδική Ενιαία Εκπαίδευση, Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Γ. Οικονόμου,
MSW, Temple University, USA

Ε. Χριστοδούλου,
MSc Κοινωνική Ανθρωπολογία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ

Αιμίλιος Γκαλίπης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Αφροδίτη Μητσοπούλου,
ΜΑ, Ph.D, Φιλόλογος, Θεολόγος

Newsletter

Σχολική Κοινωνική Εργασία

Τεύχος 2

Μάιος—2026

Μήνυμα

Αγαπητές και αγαπητοί συνάδελφοι,

Σας καλωσορίζουμε στο δεύτερο τεύχος και σας ευχαριστούμε για την ολόθερμη υποδοχή της προσπάθειάς μας. Το παρόν τεύχος είναι αφιερωμένο στην ενταξιακή εκπαίδευση/συμπερίληψη και στη διαφορετικότητα. Με τη δική σας συμβολή έχει εμπλουτιστεί σημαντικά η ενότητα «Καλές Πρακτικές» με περιγραφή αντίστοιχων δράσεων για την ενταξιακή εκπαίδευση και συμπερίληψη.

Ενταξιακή Εκπαίδευση και Διαφορετικότητα

Ο θεσμός της συμπερίληψης και της συνεκπαίδευσης στην Ελλάδα προωθεί την ένταξη και τις ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση, την ανάπτυξη των γνωστικών, μαθησιακών, ψυχοσυναισθηματικών και κοινωνικών δεξιοτήτων όλων των μαθητών/τριών, συμπεριλαμβανομένων και αυτών με αναπηρία ή/και με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, καθώς και των μαθητών προσφυγικού υποβάθρου, σύμφωνα με τα ΦΕΚ 3561/2016 και 159 Α/2016.

Η ένταξη δεν αφορά μια διαφορετική μέθοδο διδασκαλίας, αλλά μια διαφορετική οπτική απέναντι στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η ένταξη σχετίζεται με ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ισότητας και κοινωνικής δικαιοσύνης για μια κοινωνία χωρίς διακρίσεις και αποκλεισμούς.

Το σχολείο, στο πλαίσιο υιοθέτησης της φιλοσοφίας αποδοχής και ένταξης, οφείλει να καλλιεργεί το αίσθημα του «ανήκειν» στη σχολική κοινότητα, ανεξάρτητα από την ποικιλότητα των μαθητών, και να συμβάλει στη διασφάλιση των δικαιωμάτων τους και στη διατήρηση της ασφάλειάς τους. Εξάλλου, στο Προοίμιο της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948), αναφέρεται ότι η πραγμάτωση του κοινού ιδανικού των αξιών που περιέχονται σε αυτήν, ανατίθεται στους κοινωνικούς θεσμούς και, πρωτίστως, στην εκπαίδευση κάθε κράτους: «Κάθε άτομο και κάθε όργανο της κοινωνίας (...) οφείλει να καταβάλει, με τη διδασκαλία και την παιδεία, κάθε προσπάθεια για να αναπτυχθεί ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των ελευθεριών και να εξασφαλιστεί προοδευτικά, με εσωτερικά και διεθνή μέσα, η παγκόσμια και αποτελεσματική εφαρμογή τους...».

Σχολείο

Στον χώρο της εκπαίδευσης, καλλιεργούνται αξίες και καταβάλλονται προσπάθειες για την ανάπτυξη του σεβασμού στα ανθρώπινα δικαιώματα. Ωστόσο, ταυτόχρονα, αναπαράγονται συχνά στερεότυπες αντιλήψεις και λαμβάνουν χώρα διακρίσεις.

Η αντίληψη των διακρίσεων από τα παιδιά, είτε στρέφονται ενάντια στον εαυτό είτε ενάντια στην ομάδα, επιδρά στον σχηματισμό ταυτότητας, στη σχολική επίδοση, στις σχέσεις με την οικογένεια και τους συνομηλίκους και γενικότερα στη σωματική και ψυχική υγεία. Υπό αυτό το πρίσμα, η υποστήριξη των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των μαθητών με προέλευση από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, καθώς και η προστασία τους από τη βία και τις διακρίσεις, αποτελεί τον βασικό άξονα των παρεμβάσεων και των κύριων στόχων της κοινωνικής εργασίας στην εκπαίδευση.

Η υιοθέτηση μιας διαφορετικής οπτικής αναφορικά με την εκπαιδευτική διαδικασία προϋποθέτει τη συνύπαρξη της μάθησης με τη συμπερίληψη, της δημοκρατικής συνείδησης με την προσωπική ανάπτυξη και την ομαδικότητα.

Κλείνοντας

Τα τελευταία χρόνια δεν μπορούμε παρά να επισημάνουμε ότι η ελληνική πολιτεία καταβάλλει προσπάθειες να προωθήσει την ενταξιακή εκπαίδευση. Η Σχολική Κοινωνική Εργασία αποτελεί σημαντικό αρωγό ως προς αυτήν την κατεύθυνση. Ωστόσο, οι υπάρχουσες συνθήκες, κατά τις οποίες ένας κοινωνικός λειτουργός αναλαμβάνει πέντε (5) σχολεία, σε συνδυασμό με τις αλλεπάλληλες αλλαγές τοποθετήσεων ανά σχολικό έτος οδηγούν σε έλλειψη συνέπειας και συστηματικότητας στον σχεδιασμό και την υλοποίηση των δράσεων.

Μια ουσιαστική προσέγγιση της ενταξιακής εκπαίδευσης θα συμπεριελάμβανε μακροπρόθεσμη εργασία με τη σχολική κοινότητα και τις επιμέρους ομάδες που τη συγκροτούν, αλλά και με την ευρύτερη κοινότητα, καθώς και ουσιαστική διεπιστημονική συνεργασία, θέσπιση στόχων και επαναξιολογήσεις των μεθόδων ένταξης και των αποτελεσμάτων.

Με εκτίμηση,

Ειρήνη Κατσαμά
Αν/τρια Καθηγήτρια
ΔΠΘ

Χρήσιμη Νομοθεσία:

N 3699_2008
Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

N 4074_2012
Κύρωση της Σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες και του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες.

N 4823_2021
Αναβάθμιση του σχολείου, ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις.

Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ειδική και Συμπεριληπτική εκπαίδευση

Δείτε πολιτικές των κρατών μελών και έναν χρήσιμο οδηγό για την ενταξιακή εκπαίδευση, θα βρείτε στον σύνδεσμο που ακολουθεί. Ο Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ανάπτυξη στην Ειδική Αγωγή και την Ενταξιακή Εκπαίδευση είναι ένας ανεξάρτητος οργανισμός που λειτουργεί ως πλατφόρμα συνεργασίας για τις 31 χώρες μέλη του στον τομέα των ειδικών αναγκών και της ενταξιακής εκπαίδευσης. Στόχος του είναι να βελτιωθεί η εκπαιδευτική πολιτική και πρακτική για τους μαθητές/τριες με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Όλες οι πληροφορίες στον δικτυακό τόπο του Φορέα παρουσιάζονται στην αγγλική γλώσσα. Ωστόσο, τα βασικά έγγραφα έχουν μεταφραστεί και σε άλλες γλώσσες.

Εγχειρίδιο για τα ανθρώπινα δικαιώματα: compasito

Δίκτυο σχολείων σχολικής διαμεσολάβησης πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Σκοπός του Δικτύου Σχολείων Σχολικής Διαμεσολάβησης είναι η εφαρμογή του προγράμματος της Σχολικής Διαμεσολάβησης σε σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, η υποστήριξή τους και η ανάπτυξη επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ τους.

Στην ιστοσελίδα μπορείτε να βρείτε: Πλούσιο πληροφοριακό, επιμορφωτικό και ενημερωτικό υλικό για τις κοινωνικές τάσεις και τις προκλήσεις της σύγχρονης ελληνικής πραγματικότητας.

Πολύχρωμο σχολείο

Στόχος αυτού του οδηγού είναι να δώσει πληροφορίες και συμβουλές για διάφορα ζητήματα που πιθανώς απασχολούν ένα νέο τρανς άτομο και πιθανά να ζητήσει την βοήθεια μας στο πλαίσιο της παροχής συμβουλευτικής στο σχολείο. Ο συγκεκριμένος οδηγός καλύπτει ζητήματα για την έννοια του φύλου και του αυτοπροσδιορισμού, για τη διαδικασία της κοινωνικής και της ιατρικής μετάβασης, για την ψυχική και σεξουαλική υγεία, την ασφάλεια και τη νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου. Στο τέλος του οδηγού μπορείτε να βρείτε οργανώσεις και φορείς που παρέχουν υπηρεσίες και υποστηρίζουν τρανς άτομα.

Οδηγός για νεά Τρανς άτομα

Το Πολύχρωμο Σχολείο είναι ένας εθελοντικός μη κερδοσκοπικός οργανισμός και αποτελείται από ανθρώπους που οραματίζονται ένα συμπεριληπτικό σχολείο και για τα ΛΟΑΤΚΙ+ παιδιά στην Ελλάδα. Στόχος είναι να έχουμε σχολεία όπου κάθε άτομο θα νιώθει ελεύθερο και ασφαλές, να εκφράζεται μακριά από στερεότυπα, διακρίσεις και αποκλεισμούς. Ένα σχολείο που θα μας χωράει όλα χωρίς εξαιρέσεις! Η αποστολή της ΜΚΟ είναι να συμβάλλει στην ενίσχυση της συμπερίληψης σε ζητήματα φύλου, σεξουαλικότητας και σχέσεων ευρύτερα, με έμφαση στο ελληνικό εκπαιδευτικό πλαίσιο. Εστιάζει στην εξάλειψη των διακρίσεων γύρω από ζητήματα σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου, έκφρασης φύλου και χαρακτηριστικών φύλου.

Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες

Η ιστοσελίδα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR) στην Ελλάδα αποτελεί έναν πολύτιμο οδηγό για την ευαισθητοποίηση και την εκπαίδευση γύρω από το προσφυγικό ζήτημα, την συμπερίληψη των ατόμων και την διαφύλαξη των δικαιωμάτων τους. Στοχεύει στην άρση των στερεοτύπων, την καλλιέργεια της ενσυναίσθησης και την διαμόρφωση ενός συμπεριληπτικού σχολείου χωρίς αποκλεισμούς. Προσφέρει χρήσιμο οπτικοακουστικό υλικό και προτάσεις για βιωματικές δραστηριότητες. Με αυτόν τον τρόπο η εκπαίδευσης γίνεται το μέσο για να μετατραπεί ο φόβος και η άγνοια σε γνώση και αποδοχή.

Οδηγός ΕΚΔΔΑ

Ο Οδηγός ΕΚΔΔΑ που παρατίθεται εστιάζει στην ομαλή ένταξη των προσφυγόπαιδων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, προωθώντας τη συνεργασία μεταξύ σχολείου, οικογένειας και κοινότητας. Μπορείτε να αξιοποιήσετε το πλούσιο υλικό που περιλαμβάνει:

1. Στρατηγικές Υποδοχής: ενημερωθείτε για τα βήματα που απαιτούνται κατά την πρώτη επαφή του προσφυγόπαιδου με τη σχολική μονάδα.
2. Ανάπτυξη διαπολιτισμικών προσεγγίσεων: αναπτύσσεται μεθοδολογία διαπολιτισμικών παρεμβάσεων στο σχολείο.
3. Δυνατότητες δικτύωσης με Συντονιστές Εκπαίδευσης Προσφύγων (ΣΕΠ) και άλλους αρμόδιους φορείς.
4. Παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης σε οικογένειες προσφύγων: αξιοποιήστε το υλικό για να καθοδηγήσετε οικογένειες προσφύγων στη διαδικασία ένταξης των παιδιών τους στις εκπαιδευτικές δομές.
5. Συνηγορία: άντληση θεσμικών δεδομένων και πληροφοριών για την υποστήριξη των δικαιωμάτων των παιδιών.

Καλές Πρακτικές

Παρουσίαση του σχεδιασμού και της εφαρμογής ομαδικών παρεμβάσεων στη σχολική κοινότητα με στόχο την ενσυναίσθηση και την αποδοχή της διαφορετικότητας.

Παρουσίαση Παρέμβασης για τα συναισθήματα σε Δημοτικό σχολείο της Λέσβου.

Προγράμματα συνεκπαίδευσης σε σχολικές μονάδες γενικής αγωγής εντός και εκτός του Νομού Αττικής.

Παρουσίαση Παρέμβασης για την διαφορετικότητα.

Ακούστε το παραμύθι ΕΛΠΙΔΑ

Χρήσιμες ιστοσελίδες

ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ
ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

<https://www.nchr.gr/>

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

<https://prosvasimo.iep.edu.gr/el>
<https://www.iep.edu.gr/>

Σύμβαση του ΟΗΕ
για άτομα με αναπηρία

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ—ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ

Ευκαιρίες επιμόρφωσης
από το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης

Πρωτοβουλία για την Ψυχική Υγεία Παιδιών & Εφήβων
Διεύθυνση Συντονιστικού Κέντρου: Νοσοκομείο Παιδων «Η Αγία
Σοφία»

Διερευνήστε επιλογές εκπαίδευσης για την ενίσχυση
της ικανότητας υποστήριξης παιδιών και εφήβων.

Παρακολουθήστε ημερίδα η οποία εστιάζει σε σύγχρονες έρευνες,
κλινικές εφαρμογές και ζητήματα φύλου/σεξουαλικότητας

Διεθνές Συνέδριο της ΑμΚΕ ΙΑΣΙΣ
<https://www.iasismed.eu/>

<https://connecttoprotect.eu/programme-new/>

Αν θέλεις να μοιραστείς:
ιδέες, προτάσεις, καλές
πρακτικές, στείλε μας
μήνυμα!

Email επικοινωνίας:
postgrad@sw.duth.gr

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

- Ντεροπούλου– Ντέρου, Ε. (2024). Ενταξιακές προσεγγίσεις στην προσχολική εκπαίδευση. Αθήνα: Πεδίο
- Τριλίβα, Σ., & Chimienti, G. (1998). Εγώ και Εσύ γινόμαστε Εμείς-Πρόγραμμα Ελέγχου των συγκρούσεων.
- Καλλινικάκη, Θ., & Κασσέρη, Ζ. (2014). Κοινωνική εργασία στην εκπαίδευση. Στα θρανία των ετεροτήτων. Στα θρανία των ετεροτήτων. Αθήνα, Τόπος
- Πεντάρης, Π. (2025). Κοινωνική Εργασία και ΛΟΑΤΚΙ + Ταυτότητες. Αθήνα: Τόπος
- Dedotsi, S., Cabiati, E., & Gómez-Ciriano, E. J. (Eds.). (2026). The Routledge Handbook of Social Work and Migration: Theory, Practice, Education and Research. Taylor & Francis.